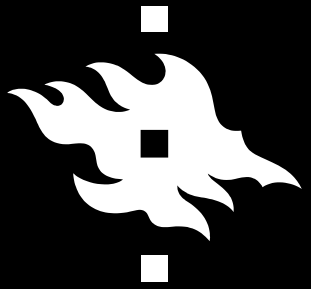

ILMASTONMUUTOS JA HYVINVOINTI

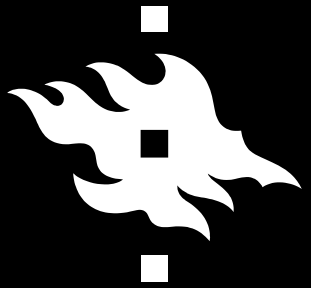
Annukka Vainio
Kestävyytieteen instituutti (HELSUS), Helsingin yliopisto

MAAILMAN TERVEYSJÄRJESTÖ: GLOBAALIT TERVEYSUHDAT 2019

1. **Ilmansaasteet ja ilmastonmuutos**
2. Ei-tarttuvat taudit
3. Maailmanlaajuinen influenssapandemia
4. Haavoittuvaiset elinolosuhteet
5. Antimikrobinen resistenssi
6. Ebola ja muut korkean uhan taudinaiheuttajat
7. Heikko perusterveydenhuolto
8. Rokotusvastaisuus
9. Dengue
10. HIV

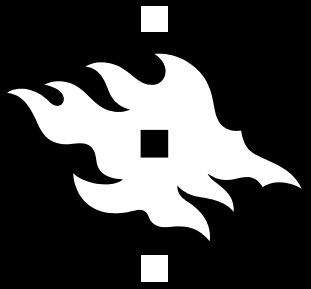

WORLD ECONOMIC FORUM 2019: TOP 10 VAIKUTTAVIMMAT GLOBAALIT RISKIT

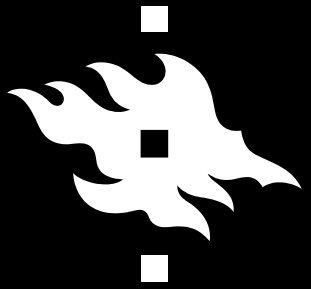
1. Joukkotuhoaseet
2. **Epäonnistuminen ilmastonmuutoksen hillinnässä ja sopeutumisessa**
3. **Äärimmäiset sääilmiöt**
4. **Vesipula**
5. **Luonnononnettomuudet**
6. **Luonnon monimuotoisuuden väheneminen ja ekosysteemin romahdus**
7. Kyberhyökkäykset
8. Kriittisen tietoinfrastruktuurin hajoaminen
9. **Ihmisen aiheuttamat ympäristötuhot**
10. **Tarttuvien tautien leviäminen**

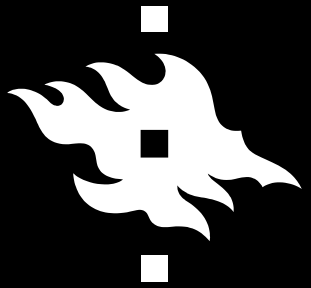
HOLISTINEN TERVEYDEN MÄÄRITELMÄ

- Maailman terveysjärjestö WHO: Terveys on täydellinen fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen hyvinvoinnin tila
  - Enemmän kuin sairauden tai heikkouden poissaoloa
- Positiivnen henkinen olotila, jota tukevat eri sosiaaliset, ympäristölliset ja psykologiset tekijät (DEFRA,2007).
- Hyvinvoinnin määrittely on subjektiivista!

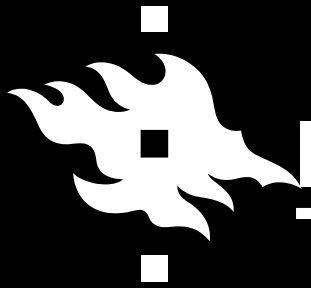
IILMASTONMUUTOKSEN HILLINTÄ, SOPEUTUMINEN JA TERVEYS

- **Ilmastonmuutoksen hillintä:** ehkäisevät toimenpiteet, joiden tavoitteena on välttää ilmastonmuutos
- **Ilmastonmuutokseen sopeutuminen:** vastaaminen ilmastonmuutoksen aiheuttamiin muutoksiin ja vaikutuksiin muuttamalla olemassa olevia järjestelmiä (Pelling, 2011).
- Ilmastonmuutoksen hillintä ja sopeutuminen on vasta äskettäin tunnustettu kansanterveyspolitiikassa
- Ilmastonmuutos ja terveys on katsottu olevan erillisiä politiikan aloja

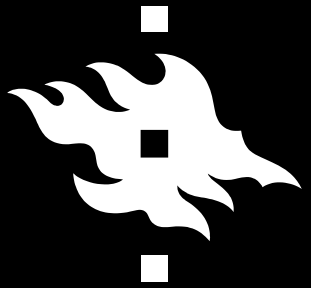
MITÄ ILMASTONMUUTOKSEN HYVINVOINTIVAIKUTUKSISTA TIEDETÄÄN NYT

- Varmasti tiedetään, että ilmastonmuutos voi vakavasti uhata ihmisten hyvinvointia
- Erityisesti merkittävät mielenterveysvaikutukset:
  - WHO:n ennuste: vuoteen 2030 mennessä masennus tulee olemaan maailman kaikista yleisin terveysongelma
- Ei vain ilmastonmuutoksen suorat vaan myös epäsuorat vaikutukset
- Ilmastonmuutoksen seurausten, siihen sopeutumisen kanssa eläminen on stressaavaa

ILMASTONMUUTOKSEN TERVEYSVAIKUTUKSET: TIEDETÄÄN JO PALJON

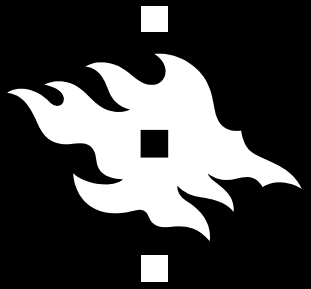
- Eniten ovat saaneet huomiota suorat terveysvaikutukset:
  - Kuumuus
  - Tulvat, myrskyt
  - Ilmansaasteet (kaasut, pienhiukkaset)
  - Tarttuvat taudit (esim. malaria, kolera, dengue)

ILMASTONMUUTOKSEN TERVEYSVAIKUTUKSET: TIEDETÄÄN VÄHÄN

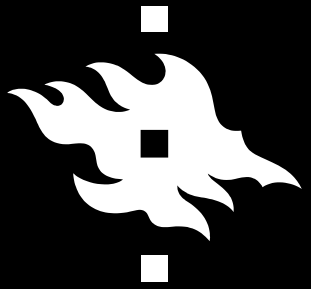
- Vähemmän tiedetään ilmastonmuutoksen epäsuorista terveys- ja hyvinvointivaikutuksista
  - On esitetty, että nämä aiheuttavat suurimmat terveyshaitat
- Ilmastonmuutoksen vaikutukset taloudelliseen toimintaan
- Veden, ruoan ja asuntojen saatavuus
- Tarttuvien tautien lisääntyminen
- Ilmastonmuutoksen välillinen vaikutus ihmisen käyttäytymismuutoksen ja elämäntapoihin
- -> Terveysvaikutusten tarkastelu laajennettava hyvinvointivaikutusten tarkasteluun

ESIMERKKEJÄ

- Intia: yli 200 000 maanviljelijää on tehnyt itsemurhan vuosina 1990-2010
-> osasyynä maanviljelyn hankaloituminen ilmastonmuutoksen seurauksena (Vasavi, 2012; Grue`re & Sengpta, 2011; Renton, 2011)
- UK: tulvien aiheuttama kasvanut post-traumaattinen stressi (Carroll et al., 2009; Tunstall et al., 2006)

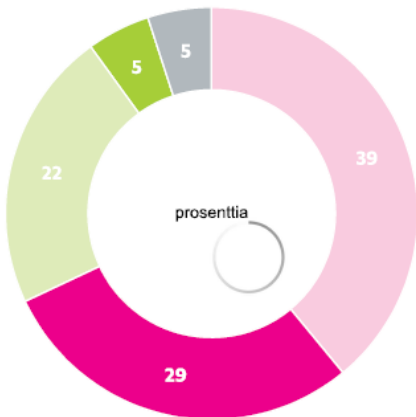

ILMASTOAHDISTUS

Ilmastoahdistus voi aiheuttaa jopa pakko-oireita – on ymmärrettävä oma vastuu, mutta säilytettävä suhteellisuudentaju, neuvoo tuore raportti

Luonto ja ympäristö 15.7.2019 klo 13.06

Unihäiriöitä, ylivirittyneisyyttä, alakuloisuutta tai levottomuutta. Muun muassa näitä oireita ilmastoahdistus voi aiheuttaa.

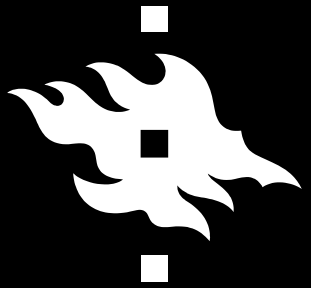

■ Erittäin paljon ■ Melko paljon ■ Ei osaa sanoa ■ Ei kovinkaan paljoa ■ Ei lainkaan

Koonnut: Heli Saavalainen / HS, grafiikka: Lines Vikiö / HS, lähde: Sitra

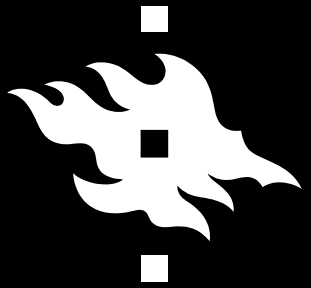
Kotimaa

Kysely: Joka neljäs suomalainen potee ilmastoahdistusta, mutta lamaannuksen sijaan se saa toimimaan

ILMASTOAHDISTUS: PITÄÄKÖ SIITÄ OLLA HUOLISSAAN

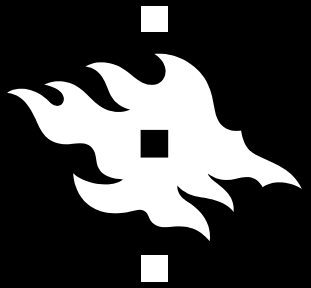
- Media medikalisoii negatiivisia tunteita
  - Alustava tutkimustulos: median kautta välittyvät huonot ilmastouutiset ovat keskeinen kuormittava tekijä (Pihkala 2019)
- Ilmastonmuutos herättää ihmisissä laajaa tunneskaalaa
- Ilmastoahdistusta ei ole virallisessa tautiluokituksessa
  - Psykologit ovat kuitenkin tunnistaneet, että merkittävä osa ihmisistä kokee kohonnutta stressiä ilmastonmuutokseen liittyen, sekä paniikkikohtauksia, pakonomaisia ajatuksia, ruokahalun menetystä ja unettomuutta (Psychology)
- ”climate concern” eli ilmastohuoli on tunne, joka toimii ilmastonmuutoksen hillinnän ajurina
- Ilmastonmuutoksesta kokee ahdistusta enemmän:
  - yleensä ovat taipuvaisia ahdistumaan
  - ympäristöasioiden kanssa työtä tekevät
  - nuoret

PLANEETAN RAJAT: KESTÄVYYDEN ULOTTUVUUKSIEN YHTEISVAIKUTUKSET

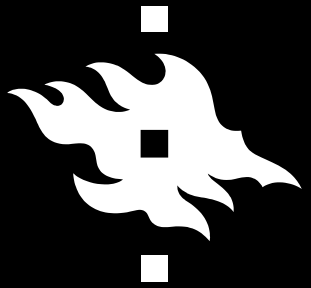
- **Hyvinvointivaltio** -> haasteet ekologiselle ja taloudelliselle kestävyydelle
- **Taloukasvu** -> haasteet ekologiselle ja sosiaaliselle kestävyydelle
- **Ympäristöongelmien hillintä** -> haasteet taloudelliselle ja sosiaaliselle kestävyydelle
  - ekologiset rajat
  - sosiaaliset rajat
  - taloudelliset rajat

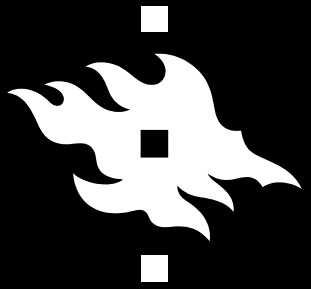
ILMASTOTOIMENPITEIDEN YHTEISVAIKUTUKSET

- Yhteisvaikutukset: ilmasto-vaikutukset + hyvinvointivaikutukset
- Holistinen hyvinvoinnin määritelmä sisältää:
  - sairaudet
  - positiiviset hyvinvointivaikutukset
  - yhteisvaikutukset
- Esimerkkejä
  - Muutokset säätiloissa -> muutokset ulkoilukäyttäytymisessä, sosiaalisessa kanssakäymisessä -> hyvinvointivaikutukset (Townsend et al., 2003)
  - Huonot muutokset paikallisessa ympäristössä -> huonot vaikutukset subjektiivisiin tunteisiin (Doherty and Clayton, 2011).
  - Mitä vaikutuksia on sillä, että ympäristö esitetään aina uhkana
    - Esim. lasten suhde luontoon ja ympäristöön

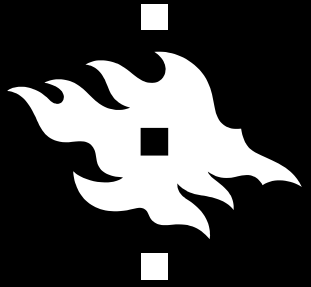
ESIMERKKEJÄ HILLINTÄKEINOJEN YHTEISVAIKUTUKSISTA

- Asuntojen energiatehokkuuden parantaminen (Milner ym. 2012)
  - parantaa kaupunkien ilmanlaatua, lämpömukavuutta
  - > hyvinvointi lisääntyy, tietyt krooniset sairaudet vähenevät
- Autoilun vähentäminen tukemalla pyöräilyä ja kävelyä (Younger et al. 2008)
  - > ihmisten yleiskunto paranee + -> hyvinvointi lisääntyy, sairaudet vähenevät +
  - > pyöräillen/kävellen luontoympäristöjen saavutettavuus joskus huononee –
  - > sosiaaliset suhteet hankaloituvat -

JOTAIN ON JO TEHTY

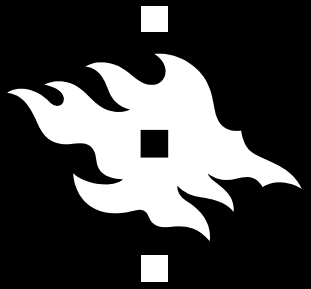
- Ilmastonmuutoksen hyvinvointivaikutuksia on jo otettu huomioon eri maissa politiikkakeinojen tasolla
- Yhteisyödyt:
  - Ilmastonmuutoksen hillitsemisellä ja sopeutumisella on hyviä terveys- ja hyvinvointivaikutuksia (Haines ym., 2009; Smith & Haigler, 2008).
- Huom: yhteisvaikutukset voivat olla myös negatiivisia
  - sekä maantieteellisesti ja sosiaalisesti jakaantuneita

ILMASTONMUUTOS JA HYVINVOINTI

Mitä voimme tehdä

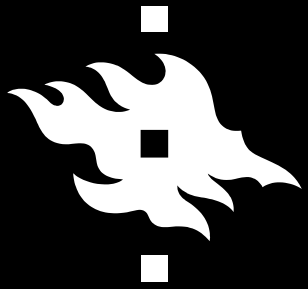

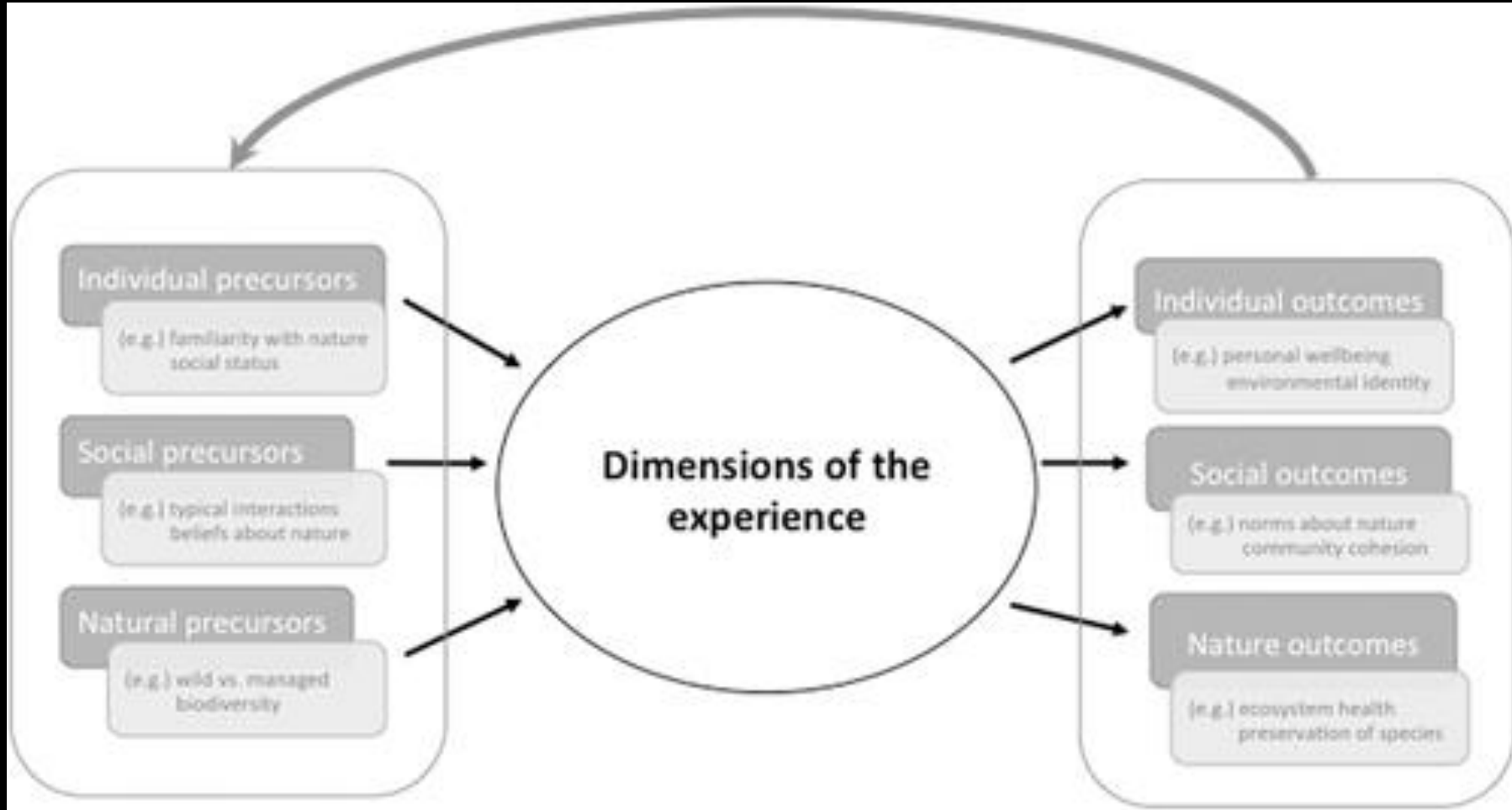
1. LUONTOSUHDE HYVINVOINNIN LÄHTEENÄ

- Pyle (1993/2011): Länsimaissa luontokokemus on kadonnut
  - ihmisillä ei ole enää mahdollisuuksia/ halua olla luonnon kanssa tekemisissä
  - etääntyminen luonnosta
    - vahingolliset seuraukset ihmisten hyvinvoinnille & terveydelle
    - ihmisten suhde luontoon ja biodiversiteettiin katkeaa (Soga & Gaston, 2016)
- Ihmiset eivät enää tiedä miten luontoa voi kokea

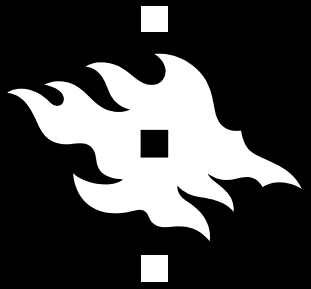

1. Uudistuva luontokokemus – kohti laajaa luontoyhteyttä

Clayton S., et al (2017). Conservation Letters, Volume: 10, Issue: 5, Pages: 645-651, First published: 20 December 2016, DOI: (10.1111/conl.12337)

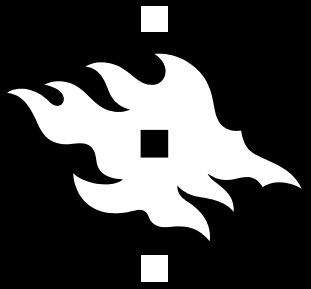

1. LAAJAN LUONTOKOKEMUKSEN ULOTTUVUUDET

- Tarkkaileva vs. vuorovaikuttava
- Kuluttava vs. arvostava
- Itseohjautuva vs. ulkoapäin ohjautuva
- Erillinen vs. integroitu osa arkea
- Yksin vs. yhdessä
- Myönteinen vs. kielteinen

Lähde: Clayton et al. 2017

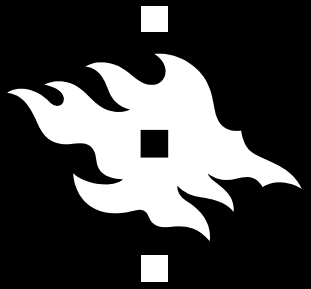

1. LUONTOKOKEMUS: MITÄ YHTEISÖN TULISI TEHDÄ

- **Ymmärtää**, minkälaisia ihmisten luontokokemukset ovat nyky-yhteiskunnissa
- **Edistää** ihmisten luontokokemuksia osana heidän arkielämäänsä
- **Opettaa** taitoja joita ihmiset tarvitsevat vuorovaikutuksessa luonnon kanssa
  - Innovatiivisuus, moniulotteisuus

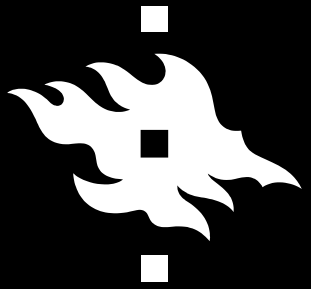

2. POLITIIKKAKEINOT: ILMASTOVIESTINTÄ

- Pelkoa luovat viestit kiinnittävät huomion, mutta lamaannuttavat
- Mitataanko kyselyssä ilmastoahdistusta vai ilmastohuolta -> julkinen keskustelu
- Ilmastoviestinnän tulee kertoa
  - a) mitä jo tehdään -> sosiaaliset normit
  - b) mitä ihmiset voivat tehdä -> pystyvyysusko
  - c) mitä terveyshyötyjä hillintä- ja sopeutumiskeinoilla on

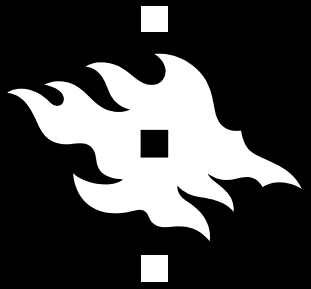

2. POLITIIKKAKEINOT: KESTÄVYYSNORMIT

- Kestävä kehitys edellyttää yhteisöä, yhteistyötä
- Kestävä käyttäytyminen on usein yksilön kannalta epämukavaa, mutta yhteisön kannalta hyödyllistä
- Yhteiskunnassa vallitsevat normit voivat joko helpottaa tai vaikeuttaa kestävyyttä

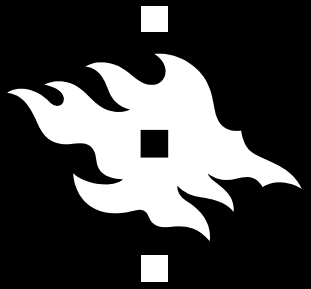

2. POLITIIKKAKEINOT

- Poliitikka luo uusia normeja:
  - Insenttiivit -> ulkoiset normit
  - Sosiaalinen oppiminen -> henkilökohtainen motivaatio
- Edelläkävijöiden tukeminen politiikkakeinoin
  - Vegaanit, kierrättäjät
  - Jaetun identiteetin korostaminen edelläkävijöiden ja enemmistön välillä
  - Lähde Davis et al (2018)

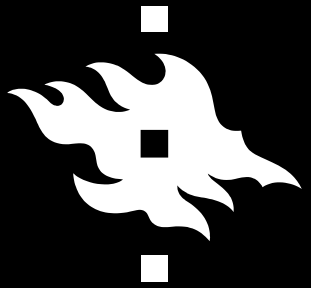

3. OIKEUDENMUKAISUUS

- ”yksilöt” ovat monenlaisia:
  - Nuoret vs. vanhat
  - Miehet vs. naiset
  - Pienet tulot vs. suuret tulot
  - Maahanmuuttajat vs. kantaväestö
  - Kaupunkilaiset vs. maaseudulla asuvat
  - Terveet vs. sairaat
  - Jne.

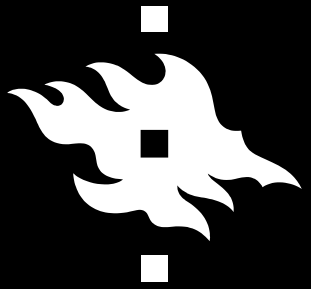

3. ILMASTONMUUTOKSEN OIKEUDENMUKAISUUSVAIKUTUKSET

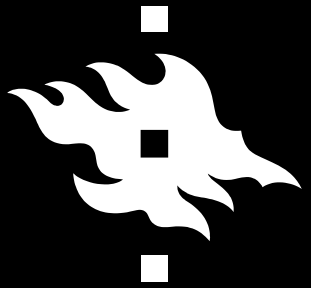
- Osa väestöryhmistä on haavoittuvaisempia ilmastonmuutoksen vaikutuksille kuin toiset
  - esim. Nuoret, maanviljelijät
- Väestöryhmillä on erilaiset mahdollisuudet osallistua ongelmien ratkaisuun
- Ratkaisukeinot kohdistuvat väestöryhmiin eri tavoin
  - Esim. väestöryhmillä on erilaiset mahdollisuudet päästä luontoon

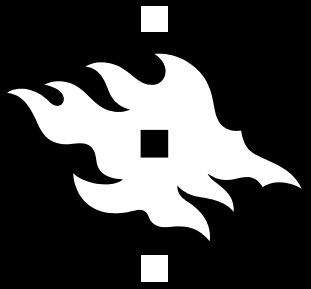
3. TOIMENPITEIDEN OIKEUDENMUKAISUUSVAIKUTUKSET

- Ilmastonmuutoksen, sekä sen sopeutumis- ja hillintäkeinojen yhteisvaikutusten tarkastelu ovat oikeudenmukaisuuskysymyksiä
- Adger (2003: 388):
  - ”Ilmastonmuutoksen hillintää ja sopeutumista koskevia päätöksiä tekevät ihmiset ja ryhmät yhteiskunnassa, sekä organisaatiot ja hallitukset yhteiskunnan puolesta.
  - Kaikki päätökset asettavat jonkun edun toisen edun edelle, ja luovat voittajia ja häviäjiä.”
- Köyhimmät ryhmät kärsivät eniten negatiivisista yhteisvaikutuksista (Huang et al., 2011; UN-HABITAT/WHO, 2010).
- Tärkeää on tunnistaa ne ryhmät, jotka ovat herkimpiä negatiivisille yhteisvaikutuksille

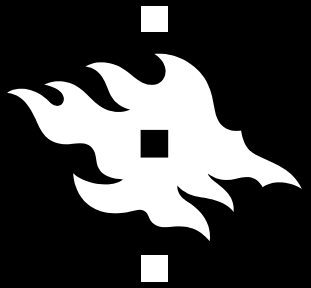
3. OIKEUDENMUKAISUUS: MITÄ YHTEISÖN TULISI TEHDÄ

- Määritellä mitä hyvinvointi on, kun planeetan rajat otetaan huomioon
- Määritellä, mikä on kohtuullista, riittävää ja tarpeellista -> oikeuksien rajoittaminen?
- Tunnistaa eri ihmisryhmien ääniä ja tarpeita, oikeudenmukaisuuskokemuksen analyysi
- Koettu oikeudenmukaisuus lisää hyvinvointia!
- Lähde Rekola et al (2019)

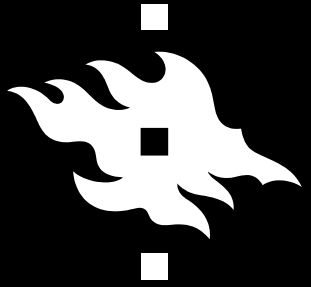
YHTEENVETO

- Ilmastonmuutos on merkittäväällä tavalla hyvinvointikysymys
- Ilmastonmuutoksen hillintä- ja sopeutumiskeinoilla on myös hyvinvointivaikutuksia
- Luontosuhde
- Ilmastoviestintä avainasemassa, miten ilmastonmuutoksesta puhutaan
- Ilmastonmuutoksen hillintää tukevat sosiaaliset normit
- Oikeudenmukaisuus
- Yhteiskunnan velvollisuus on helpottaa yksilön ilmastomyönteisiä tekoja
  - Jotta ihmisten ei tarvitse enää ”tehdä ilmastotekoja”

LÄHTEET

- Clayton S., et al (2017). Conservation Letters, 10, 645-651
- Davis, Hennes, Raymond (2018). Cultural evolution of normative motivations for sustainable behaviour. Nature Sustainability.
- Pihkala P. (2019). Ilmastoahdistus ja sen kanssa eläminen. MIELI Suomen Mielenterveys RY.
- Rekola, Kaljonen, Terämä, Aro, Vainio, Vikström, Paloniemi (2019). Ilmasto-oikeudenmukaisuus suomalaisessa hyvinvointi- ja terveystieteessä: suuntaviivoja tutkimukselle. Sosiaalilääketieteellinen aikakauslehti.
- Thomas F., Sabel C.E., Morton K., Hiscock R., Depledge M.H. (2014). Extended impacts of climate change on health and wellbeing. Environmental Science and Policy 44, 271-278.
- Kuvat on julkaistu internetissä CC (Creative Commons) lisenssillä

KIITOS!